

حوزه های بررسی شده

حسابرسی زیست محیطی
در

دیوان محاسبات کشور

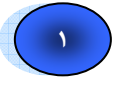

معاونت فنی و حسابرسی امور عمومی و اجتماعی

هیات حسابرسی زیست محیطی و انرژی های نو

خرداد ۱۳۹۲

صلى الله عليه وسلم

حسابرسی زیست محیطی در جمهوری اسلامی ایران

در ایران طبق قانون اساسی:

« حفاظت از محیط زیست که نسل امروز و نسل های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند وظیفه ای عمومی تلقی می گردد از این رو فعالیتهای اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن ملازمه پیدا کند ممنوع است.»

بنابراین طبق قانون اساسی، در کشور ما حفاظت از محیط زیست یک تکلیف قانونی و همگانی است، لیکن برخی از دستگاههای اجرایی از جمله سازمان حفاظت محیط زیست و سازمان جنگل ها و مراتع بلحاظ سازمانی، وظیفه حفاظت از محیط زیست را بعهدہ دارند که تکالیف خاصی متوجه آنها می باشد.

دیوان محاسبات کشور ما هم به تبعیت از قانون اساسی و قانون تشکیل خود، توجه به محیط زیست و حسابرسی آن را در دستور کار اکید خود قرار داده است. بر این اساس، همواره تاکید خاصی روی حسابرسی زیست محیطی شده و با تدابیر بعمل آمده، حسابرس کلی ویژه و مستقل در خصوص محیط زیست با تمرکز بر سه حوزه محیط زیست انسانی، دریایی و طبیعی ایجاد گردید که توسعه آن نیز در دستور کار قرار دارد.

این موسسه عالی محاسباتی، تلاش دارد با استفاده از حسابرسی زیست محیطی فرصتهای لازم را برای کمک به دولت جهت پیشگیری و اصلاح تبعات ناشی از مشکلات زیست محیطی فراهم نماید.

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران اهداف مشترکی را همانند سایر نهادهای عالی محاسباتی جهان، از حسابرسی های زیست محیطی خود دنبال می نماید که این اهداف عبارتند از:

۱. حصول اطمینان از مراعات الزامات قانونی زیست محیطی مصوب مجلس و دولت و ارتقای آن،
۲. حصول اطمینان از ارزیابی های زیست محیطی اجرای پروژه ها و طرحهای عمرانی
۳. ارزیابی عملکرد و اثربخشی برنامه های زیست محیطی از قبیل کنترل آلودگی، آب، خاک، هوا، مدیریت پسماندها، برنامه های حفظ و نگهداری منابع طبیعی (درختان، نباتات، حیات وحش) و ...
۴. حسابرسی همسویی و میزان مطابقت خط مشی ها و اقدامات زیست محیطی دولت با تعهدات بین المللی زیست محیطی (شامل ۱۸ کنوانسیون و چندین پروتکل زیست محیطی مصوب مجلس که در حکم قانون است)
۵. ارزیابی استقرار سیستم های مدیریت زیست محیطی از طریق حسابرسی این سیستم ها در موسسات، سازمانها و شرکتهای دولتی.
۶. حصول اطمینان از اتخاذ فرایندها و خط مشی های مناسب و کافی و اجرای آنها به منظور دستیابی به توسعه پایدار

حسابرسی زیست محیطی و توسعه پایدار

جمهوری اسلامی ایران بعنوان عضو فعال جامعه جهانی و سازمان ملل متحد، پس از اجلاس ریو در سال ۱۹۹۲ و اجلاس جهانی ژوهانسبورگ در سال ۲۰۰۲، تعهدات و الزامات توسعه پایدار را در کانون توجه قرار داده و اقدامات مفیدی نیز در این راستا معمول داشته است.

نهاد عالی محاسبات کشورمان به نقش و ظرفیت حسابرسی زیست محیطی در پیگیری عمل به تعهدات یادشده و اثرگذاری این رویکرد حسابرسی در تسهیل فرآیند تدوین، اجرا و بهبود اثربخشی استراتژی های

توسعه پایدار باور دارد و در سالهای اخیر حسابرسی های زیست محیطی را با هدف تسهیل توسعه پایدار کشور انجام داده است.

حسابرسی ارزیابی زیست محیطی پروژه های تولیدی، زیربنایی و خدماتی

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران همانند سایر نهادهای عالی محاسباتی جهان، اهداف مشترکی را در حسابرسی زیست محیطی دنبال می نماید یکی از مهمترین این اهداف حصول اطمینان از ارزیابی های زیست محیطی اجرای پروژه ها و طرحهای عمرانی در سراسر کشور می باشد. طبق قانون و مقررات کلیه طرح ها و پروژه های بزرگ تولیدی، خدماتی و زیر بنایی، می بایست پیش از اجرا و در مرحله انجام مطالعات امکان سنجی و مکان یابی مورد ارزیابی زیست محیطی قرار گیرند. بر این اساس حسابرسان دیوان محاسبات کشور کلیه پروژه ها را برای حصول اطمینان از رعایت این پروسه قانونی رصد می نمایند. تا کنون ارزیابی زیست محیطی بیش از صدها طرح و پروژه بزرگ تولیدی، خدماتی و زیر بنایی در کشور توسط حسابرسان بررسی شده است.

حسابرسی معاهدات بین المللی زیست محیطی:

در حال حاضر ۱۸ کنوانسیون و پروتکل زیست محیطی با تصویب مجلس شورای اسلامی، مورد پذیرش جمهوری اسلامی قرار گرفته است و همه این کنوانسیونها در حکم قانون بوده و به تبع، لازم الاجرا هستند و موجب گسترش قلمرو اختیارات قانونی در کلیه عرصه های زیست محیطی می گردند.

برخی از مهمترین معاهدات زیست محیطی مورد توافق جمهوری اسلامی ایران که به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده اند، عبارتند از کنوانسیون حفاظت از محیط زیست دریای خزر (کنوانسیون تهران) پروتکل کیوتو (مربوط به کنترل گازهای گلخانه ای) کنوانسیون تنوع زیستی؛ کنوانسیون بین المللی آمادگی و همکاری در برابر آلودگی نفتی، کنوانسیون رامسر مربوط به تالابهای بین المللی، کنوانسیون وین جهت حفاظت از لایه ازن؛ کنوانسیون سازمان ملل متحد برای بیابان زدایی؛

دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران؛ با عنایت به اثر بخشی و توسعه حسابرسی های مشترک زیست محیطی در جهان برای یافتن راه حل در خصوص رفع مشکلات زیست محیطی فرامرزی میان کشورهای عضو کارگروه های حسابرسی زیست محیطی اینتوسای و آسوسای، نسبت به پیشنهاد حسابرسی مشترک دو موضوع مهم «پدیده ریزگرد و غبارها» و «آلودگی زیست محیطی آب دریای خزر» در مجامع بین المللی و کشورهای همسایه اقدام نموده است.

شایان ذکر است پیشنهاد حسابرسی مشترک ریزگرد و غبارها مورد توجه سازمانهای آسوسای و اینتوسای قرار گرفته و انجام آن در موسسات عالی حسابرسی کشورهای آسیایی به نظرخواهی گذاشته شده است.

حسابرسی زیست محیطی آلودگی هوا

*آلودگی هوا یکی از عواملی است که تمامی بخشهای جامعه را تحت تاثیر خود قرار می دهد و سبب ناپایداری توسعه شده و باید کنترل شود. یکی از تکالیف قانونی سازمان حفاظت محیط زیست، بنا بر اصول پایداری کیفیت هوا و راهبردهای تعیین شده، اقدام برای کاهش آلودگی هوا در کشور می باشد لذا دیوان محاسبات ایران بطور مستمر برنامه های کاهش آلودگی هوا را در کشور رصد می نماید.

*یکی از طرح هایی که برای مقابله با آلودگی هوا تعریف شده طرح «کاهش آلودگی هوای تهران» است که به موجب قانون، با هدف کاهش آلاینده های هوای شهر تهران ناشی از تردد خودروها در سال ۱۳۸۱ تعریف و تا سال ۱۳۸۹ ادامه داشته است. با عنایت به اهمیت موضوع، دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران نسبت به حسابرسی عملکرد طرح یادشده اقدام و نتایج آن را به مجلس شورای اسلامی منعکس نمود.

*طبق برنامه، در سال ۱۳۹۱ حسابرسان دیوان محاسبات کشور در (۸) کلان شهر، نسبت به بررسی و حسابرسی قوانین مرتبط با جلوگیری از آلودگی هوای کلان شهرها اقدام نمودند که نتایج این بررسی ها به پارلمان منعکس شده است.

* گزارشی تحلیلی از وضعیت انتشار آلاینده های ناشی از مصرف سوخت در شهر تهران در سال ۱۳۹۱ تهیه شد که در آن وضعیت انتشار گازهای آلاینده ناشی از مصرف سوخت در شهر تهران، وضعیت کیفیت هوا تشریح و دلایل آلودگی هوای تهران، تبعات و زیان های آلودگی هوا، از جمله تبعات اقتصادی، اجتماعی و بهداشتی تحلیل شده است.

حسابرسی زیست محیطی آب:

اگر چه جمهوری اسلامی ایران دارای رودخانه های متعددی است لیکن با کمبود آب مواجه است. از این رو حسابرسی منابع آب، یکی از مهمترین موضوعات زیست محیطی که مورد توجه دیوان محاسبات کشور قرار دارد. در سال ۱۳۹۱ به منظور بررسی رعایت قوانین و مقررات حاکم برای رودخانه های کشور، دیوان محاسبات کشور ایران وضعیت رودخانه های مهم سه استان مازندران (رودخانه های هراز، چالوس و تجن)، گیلان (رودخانه های سفید رود، زرجوب و گوهر رود) و گلستان (رودخانه های زیارت، زرین گل و اترک) را در دامنه زمانی سه ساله مورد رسیدگی و بررسی قرار داد که در این رابطه حسابرسی ها در چهار بخش ذیل طراحی و بررسی شد.

الف: بررسی شکلی و آسیب شناختی قوانین و مقررات، آئین نامه ها و دستورالعملها
ب: بررسی محتوایی قوانین و مقررات، آیین نامه ها و دستورالعمل ها و تطبیق وضع موجود با معیارهای مطروحه

ج: حفاظت آب های سطحی در برابر آلاینده های صنعتی و پسماندها
د- برداشت مصالح دانه ای (شن و ماسه و ...) از حریم و بستر آبهای سطحی

حسابرسی زیست محیطی دریایی:

* خلیج فارس به عنوان یکی از مهمترین مناطق تردد نفتکش ها در جهان و ذخایر فسیلی قابل توجه حدود ۶۷۹ میلیارد بشکه ذخیره اثبات شده نفت (نزدیک به ۶۶٪ از کل ذخایر نفت جهان) و ۱۹۱۸ تریلیون فوت مکعب ذخیره گازی (۳۵٪ کل ذخایر گازی جهان) را دارد.

تخریب سیستم های دریایی و آب های سطحی، صدمات غیر قابل جبرانی برای محیط زیست در پی دارد از اینرو قانون گذار آلوده نمودن مناطق دریایی، به نفت و مواد نفتی را ممنوع و جرم تلقی نموده است مضافاً اینکه کشور ما به استناد کنوانسیون های بین المللی از جمله «کنوانسیون منطقه ای کویت برای همکاری درباره حمایت و توسعه محیط زیست دریایی و نواحی ساحلی در برابر آلودگی» متعهد شده است کلیه اقدامات لازم را برای جلوگیری و یا کاستن از آلودگی محیط زیست در منطقه دریایی و مبارزه با آلودگی اتخاذ نماید.

*حسابرسی آلودگی آب دریا، آب توازن کشتی ها، تالابهای ساحلی، مدیریت سواحل، آبریان، رعایت مفاد کنوانسیون های دریایی از جمله کنوانسیون راپمی، کنوانسیون تهران اخیراً مورد توجه دیوان محاسبات کشور قرار گرفته که در حسابرسی های آتی با دقت و وسعت بیشتری بررسی خواهد شد.

*اقداماتی که تا کنون در خصوص حسابرسی محیط زیست دریایی در کشور ما انجام شده بشرح ذیل است:
دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران قصد دارد با همکاری موسسات عالی حسابرسی کشورهای همسایه در خصوص مسائل زیست محیطی دریایی، به حسابرسی های پروژه های مشترک زیست محیطی مبادرت نماید. بنابراین در گام اول سازوکارهای حاکم بر حوزه دریای خزر شامل کنوانسیون تهران، پروتکل ها، دستورالعمل ها و همچنین سهم کشورهای ساحلی در ایجاد آلودگی آب دریای خزر و چالش های حسابرسی مربوط را آسیب شناسی نمود. و در گام بعدی، سعی دارد با تعامل و همکاری دستگاه محاسبات کشورهای همسایه شمالی، مبادرت به حسابرسی مشترک زیست محیطی در حوزه دریای خزر نماید. لذا پیشنهاد ایجاد یک پروژه «حسابرسی مشترک زیست محیطی در ارتباط با دریای خزر» به کشورهای همسایه شمالی داده شده است.

* با عنایت به فرسودگی بخشی از تاسیسات نفتی مستقر در فلات قاره خلیج فارس، نسبت به حسابرسی آلودگی های ایجاد شده برخی از میادین نفتی اقدام شد.

*طرح تملک بررسی و حفاظت محیط زیست دریایی یکی از طرحهای تملک دارایی های سرمایه ای سازمان حفاظت محیط زیست است که با هدف بررسی آلودگی های نفتی و غیر نفتی و مطالعات اکولوژیک دریای خزر، خلیج فارس و دریای عمان مورد حسابرسی قرار گرفت.

حسابرسی زیست محیطی پارکهای ملی:

پارک های ملی در جمهوری اسلامی ایران از بالاترین درجه حفاظتی زیست محیطی برخوردارند لذا حسابرسی آنها همواره مورد توجه دیوان محاسبات کشور قرار دارد.

در کشور ما در سال ۱۳۹۰، بررسی و حسابرسی رعایت قوانین و مقررات پارک های ملی توسط دستگاههای متولی حفظ محیط زیست رصد شد. بر این اساس با توجه به تعرض، تخریب و تصرف برخی از این پارک ها نسبت به بررسی و حسابرسی (۵) پارک ملی «دریاچه ارومیه»، «گلستان»، «تنگ صیاد»، «بمو» و «خنجیر» در استانهای مختلف کشور اقدام شد.